

ניגודים ומחלוקות בתורה – חלק א'

לקראת לימוד חוברת מבוא למשנת הראי"ה חלק ב', נעסוק בחלק מהשבועות הקרובים בלימוד עניינים הקשורים לחוברת, לעיתים מתוך תורת החסידות בה נגענו מעט בתקופת החגים.

המאמר הראשון שיובא בחוברת 'מעט צרי' עוסק בחילוקי הדעות שיש בתורה. ענין הניגודים המופיעים בעולם המחשבה נידון כבר בחז"ל.

עם החלשות כוח הנבואה המבררת את האמת בכוח אלוקי, והעברת הבכורה לכוח השכלי, החלו להופיע בתורה מגוון דעות. עובדה זו, אשר לנו היא כל כך פשוטה, הייתה בגדר חידוש מביך בתחילת תקופתה של החכמה (תקופת בית שני שבתחילתו פסקה הנבואה ובסופו כבר הייתה משנה מגובשת יחסית של דרישת התורה בדרכי השכל), שכן לכאורה האמת אחת היא ואם כן כאשר מופיעה מחלוקת, מן הסתם אחת הדעות היא שקרית.

על כך אומרת הגמרא:

אמר שמואל שלוש שנים נחלקו ב"ש וב"ה. הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו. יצאה בת קול ואמרה: "אלו ואלו דברי אלהים חיים"

(עירובין דף י"ג ע"ב)

וכן מצינו בגמרא:

"בעלי אסופות" אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין, הללו פוסלין והללו מכשירין. שמא יאמר אדם היאך אני למד תורה מעתה, תלמוד לומר כולם נתנו מרועה אחד, אל אחד נתנו פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב (שמות כ-א): "וידבר אלהים את כל הדברים האלה". אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין, את דברי פוסלין ואת דברי מכשירין.

(מסכת חגיגה דף ג, ע"ב)

ניתן להבין את האמירות הללו בכמה אופנים: באופן פשוט ניתן לומר שכל גישה נכונה במקום אחר או בזמן אחר. זאת אומרת שאין כאן באמת מחלוקת אמיתית אלא כל אחד אומר את דבריו בתנאים שונים, במקרה זה אין בכלל מחלוקת אלא יש פה הוספה והשלמה. כך למשל רואים בסוגיא ההלכתית שבגמרא הבאה:

שתיא - רב אמר שהכל נהיה בדברו, ושמואל אמר בורא מיני מזונות. אמר רב חסדא: ולא פליגי, הא בעבה הא פְּרָפָה, עבה לאכילה עבדי לה רכה לרפואה קא עבדי [תרגום: שתיא (מן מאכל העשוי מקמח קליות), רב אמר (מברכים עליו) שהכל נהיה בדברו, ושמואל אמר (מברכים עליו) בורא מיני מזונות, אמר רב חסדא ולא חולקים, זה בסמך וזה פְּרָךְ, סמך לאכילה עושים אותו (ולכן ברכתו מזונות), רך לרפואה עושים אותו (ולכן מברכים עליו שהכל שמאבד מחשיבותו כמאפה)]

(מסכת ברכות דף לח, ע"א)

אם כן, אין פה בכלל מחלוקת אלא רק השלמה של אופנים נוספים.

מחר נראה אי"ה סוג נוסף של מחלוקות, שהן אינן השלמה בעלמא אלא נקודת מבט שונה.